

Ogluny synan ogry

Category: Halk döredijiliği we rowaýatlar, Kitapcy

написано kitapcy | 22 января, 2025

Ogluny synan ogry Halkyň hazynasyndan

► OGLUNY SYNAN OGRY

Bir atly ogry gartaşandan soñ, özüne oruntutar saýýan ogluny synap görüpdir. Ol bir gün aşam ogluna goňşularynyň geçisini ogurlap gelmeli tabşyrypdyr. Ol gidensoñ kakasy öz ýanyndan tejirbesiz ogry agyla girip, awuna ýapyşanda geçi gygyrar, şunluk bilenem oglы ele düşer diýip çaklapdyr. Emma az wagtdan soñ, oglы geçini idenekledip getiripdir. Görse, geçiniň agzy uşlyp bilen mazaly saralgy eken. Muny gören kakasy «Bi-ýä türgenleşiberen eken» diýip, kanagatlanma bilen pyşyrdapdyr. Kakasy geçini bukurak ýere eltdiräge-de, ogluna soýdurypdyr. Şonda ogrynyň oglы geçiniň bir böwregini ogurlapdyr. Eti öye getirenlerinden soñ, bir böwregiň ýokdugyny gören kakasy ogluna geňirgenmek bilen garap:

- Hany munuň bir böwregi? – diýip sorapdyr.
- Aslynda bu geçiniň böwregi bir eken.
- Aldajak adamyň daşdan gözle! Geçin böwregi iki bolmaly.
- Meniň goparyp alanyň-a ýeke böwrek. Beýlekisini şeýtan kakan bolaýmasa...

Böwregi oglunyň ogurlandygyny bilip duran kakasy oña toba etdirmekligi ýüregine düwüpdır. Ol ogluna käýinip-sögünýär, çalak-çulak kak-sok edip, tenini awundyrýar. Emma oglы lal-jim bolup, eden ogurlygyny boýnuna almandyr.

Kakasy aşaklyk bilen ogluny synamaklygy dowam etdiripdir. Ertesi aşam ol ogluny yzyna tirkäp, patyşanyň köşgüne tarap gidipdir. İki kişi haýatdan aşyp, howla giräge-de, gazna saklanýan ymaratyň üçegine çykypdyr. Olar gylýçdyr pyçak bilen köwçeläp, tamyň depesinden adam giräýer ýaly deşik edipdirler. Soňra kakasy oglunyň biline ýüp daňyp, ony deşikden aşak sallapdyr. Gereğini edinenden soñ, ogry biline ýüp dakdyryp, ogluny ýokaryk çekipdir. Ogly deşigiň agzyba gelip, çykmakçy

bolanda kakasy:

– Dogryň aýt, böwrek ikimidi? – diýip sorapdyr.

Ogly başyny ogar-ogar etdirip:

– Ýok, birdi – diýipdir.

Kakasy soragyny üç gezek gaýtalasa-da, şondn başga jogap bolmandyr. Oglunyň diliniň berkligine guwanan kakasy onyň kynçylykdan baş alyp çykyşyny hem synamakçy bolupdyr. Ol tutup duran ýüpüni pyçak bilen kesip goýberipdir welin, ogly aşak gaýdypdyr.

Ertesi gaznanyň ýarylandygyny aňan sakçylar ogrynyň oglunu südenekledip patyşanyň ýanyна alyp barypdyrlar. Patyşa ýaňy murty taban, suwlaň oglany synlandan soň:

– Bi seniň ýeke özüň başarjak zadyň däl. Seni gazna sallan kim? – diýip sorapdyr.

– Meni tamyň üstüne elten adam.

– Iki torba altyny alyp giden kim?

– Meni tamyň üstündäki deşikden aşak sallan adam.

– Ol adama kim diýerler.

– Bilemok.

– Görseň tanarmyň?

– Tanaman.

Patyşa hernäçe sykaja salsa-da, oglan şondan başga zat aýtmandyr. Ogrynyň hötjetligine jany ýanan patyşa ony dardan asmaklyga höküm edipdir.

Ertesi oglany şäheriň ortasyndyndaky meýdança eltip, dardan asmakçy bolupdyrlar. Şonda oglanyň kakasy adamlaryň arasy bilwn baraga-da, öñräge çykyp ardynamyraptır-da, özuniň bardygyny mälim edipdir. Soňra bolsa ogluna iki barmagyny görkezäge-de: «Böwrek ikimidi?» diýip sorapdyr. Oglan boýnundan dar agajynyň halkasy ildiriljek bolup durka-da, öñki aýdanyndan dänmändir. Ol ýeke barmagyny görkezip: «Böwrek birdi» diýip, jogap gaýtarypdyr. Oglanyň barmagyny çommaldyp, kimdir biri bilen «sözleşendigini» gören patyşa onuň ýanyна gelip:

– Sen barmagyň çommaldyp, kimdir birine yşarat etdiň. Eger seni gazna sallan ogry jemagatyň içinde bar bolsa aýt? Şony görkezseň, seni ölümdeñ halas edeýin – diýipdir.

Oglan ölümiň öñ ýanynda duran bolsa-da, kakasyny paş etmändir. Ol:

– Ýaňy ho taýda duran şeýtan maňa iki barmagyny çommaldyp: «Hudaý ikidir, şony ykrar etseň, patyşanyň ugruny tapyp, seni ölümden sypdyraýyn» diýdi. Menem oña: «Hudaý bïrdir, ölmeli bolsa ölääjek» diýdim diýipdir.

Oglanyň Hudaýa diýseň wepalydygyna göwni ýeten patyşa günäsini geçip, ony ölümden halas edipdir. Onsoň patyşadan göwni biten oglanyň kakasy hem gaznadan äkiden altynlaryny yzyna getirip beripdir. Ogly bolsalar-da mertligi, ynsaplylygy üçin, patyşa olara sarpa goýupdyr. Ol kakasydyr ogluna halat-serpaý ýapyp, ýolharjy berip, olary öýlerine ugradypdyr.

Bazar ÖWEZOW,

Türkmenistanyň Halk ýazyjysy. Halk döredijiliği we rowaýatlar